

درس خارج فقه حضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی غسل الجنابة

موضوع جزئی: حکم جنابت مردد بین دو نفر یا سه نفر

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۲۱ دی ۱۳۹۹

مصادف با: ۲۶ جمادی اول ۱۴۴۲

جلسه: ۵۷

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

عرض شد که مسأله مذکور، چند فرع دارد، فرع اول، این است که اگر جنابت بین دو شخص دایر باشد، جایز نیست که [در نماز جماعت] یکی از آن دو به دیگری اقتدا کند به خاطر اینکه شخص نسبت به جنابت خودش یا جنابت امام جماعت علم اجمالی دارد.

همچنین، عرض شد که مرحوم آیت الله خویی (ره) فرموده است که در رابطه با فرع مذکور، دو مبنا وجود دارد که مبنای اول در جلسه گذشته بیان شد و آن این بود که اگر گفته شود که ملاک و معیار در صحت اقتدا، صحت نماز امام جماعت نزد خودش است، در این صورت یکی از دو شخصی که علم دارد که یا خودش جنب است یا شخص دیگر که امام جماعت است جنب است، صحیح است که به امام جماعت اقتدا کند و دلیل آن، این است که نسبت به خودش استصحاب طهارت جاری می‌کند، به این نحو که قبلاً پاک بوده است و اکنون شک دارد که جنب شده است یا جنب نشده است که طهارت سابق را استصحاب می‌کند و امام جماعت نیز چون نماز خود را صحیح می‌داند، مشکلی نیست و لذا او می‌تواند به امام جماعت اقتدا کند، بلکه گفته‌اند که اگر به بطلان نماز امام جماعت نیز علم داشته باشد، اقتدا کردن به او جایز است چون امام جماعت نماز خود را صحیح می‌داند و مبنا در صحت اقتدا به امام جماعت این است که امام جماعت نماز خود را صحیح بداند.

مبنای دوم، این است که اگر گفته شود که صحت نماز امام جماعت نزد خودش برای صحت اقتدا به او کافی نیست، در این صورت کسی که به بطلان نماز خودش یا بطلان نماز امام جماعت علم دارد، جایز نیست که به امام جماعت اقتدا کند و در بطلان نماز بین علم اجمالی به بطلان نماز با علم تفصیلی به بطلان نماز فرقی نیست چون شخص به بطلان نماز خودش یا بطلان نماز امام جماعت علم دارد و از این علم اجمالی، علم تفصیلی نسبت به بطلان نماز تولید می‌شود بنابراین، اقتدا به نماز امام جماعت باطل است و جایز نیست^۱.

فرع دوم، این است که اگر امر جنابت بین سه نفر دایر باشد، برای یک نفر یا دو نفر از آنها اقتدا کردن به نفر سوم جایز است، چون در این صورت، علم به بطلان نماز وجود ندارد و فرد سومی که اجمالاً می‌داند که یکی از دو نفر یا یکی از سه نفر جنب‌اند، در صورتی که آن دو نفر یا آن سه نفر نزد او عادل باشند - اگر شخص، عادل نباشد، منتفی به انتفاء موضوع است زیرا اقتدا کردن به فاسق جایز نیست - و محل ابتلای آن شخص باشند، جایز نیست که او به یکی از آن دو نفر یا یکی از آن سه نفر اقتدا کند.

دلیل حکم مذکور، مبنی بر جواز اقتدا، عدم علم به بطلان نماز است.

۱. سید ابوالقاسم، موسوی خویی، موسوعة الإمام الخوئی، ج ۶، ص ۲۷۳.

مرحوم آیت الله خویی (ره) فرموده است که اگر مبنا این باشد که اقتدا کردن به امام جماعت در صورتی که به بطلان نماز امام جماعت، علم اجمالی یا علم تفصیلی باشد، صحیح نیست، در این صورت اقتدا کردن یکی از آن سه نفر یا دو نفر از آن سه نفر به نفر سوم جایز نیست چون علم اجمالی دارد که یا نماز خودش یا نماز یکی از دو نفر دیگر باطل است که از این علم اجمالی، علم تفصیلی به بطلان نماز تولید می‌شود، پس اقتدا کردن به هر یک از آن سه نفر جایز نیست چون اقتدا کننده علم دارد که یا نماز خودش باطل است یا نماز امام جماعت باطل است.

مرحوم آیت الله خویی (ره) در ادامه فرموده است که جای بسی تعجب است که در عین حال که علم اجمالی به بطلان نماز وجود دارد، مرحوم سید (ره) به جواز اقتدا در فرض مذکور، حکم کرده است و به همین خاطر که علم اجمالی به بطلان نماز وجود دارد در ذیل مسأله فرموده است که فرد سومی که اجمالاً می‌داند که یکی از دو نفر یا یکی از سه نفر جنب‌اند، در صورتی که آن دو نفر یا آن سه نفر نزد او عادل باشند [چون اگر عادل نباشند، منتفی به انتفاء موضوع است زیرا اقتدا کردن به فاسق جایز نیست] و محل ابتلای آن شخص باشند، جایز نیست که او به یکی از آن دو نفر یا یکی از آن سه نفر اقتدا کند. پس اگر مبنا این باشد که اقتدا کردن به امام جماعت در صورتی که به بطلان نماز امام جماعت، علم اجمالی یا علم تفصیلی باشد، صحیح نیست، در این صورت اقتدا کردن یکی از آن سه نفر یا دو نفر از آن سه نفر به نفر سوم جایز نیست و نمی‌توان به جواز اقتدا حکم کرد، ولی مرحوم سید (ره) به جواز اقتدا در این فرض، حکم کرده است و این جای تعجب دارد.

دلیل عدم جواز اقتدا به به یکی از دو نفر یا یکی از سه نفر، در فرضی که آن دو نفر یا سه نفر محل ابتلای شخص ثالث باشند این است که جنابت آن دو نفر، گاهی موضوع برای اثر شرعی قرار می‌گیرد، مثل اینکه شخصی را برای نظافت مسجد اجیر کند که یا علم دارد که خودش جنب است یا علم دارد که کار حرامی (اجیر کردن جنب برای نظافت مسجد) مرتکب شده است. همچنین، شرط عادل بودن آن دو نفر یا سه نفر به این خاطر است که اگر عادل نباشند، محل ابتلا نیستند چون انسان به فرد فاسق اقتدا نمی‌کند.

مرحوم سید (ره) در ادامه نوشته است: «و المناط علم المقتدی بجنابة أحدهما لا علمهما، فلو اعتقد كلّ منهما عدم جنابته و كون الجنب هو الآخر أو لا جنابة لواحد منهما و كان المقتدی عالماً كفى في عدم الجواز، كما أنه لو لم يعلم المقتدی إجمالاً بجنابة أحدهما و كانا عالمين بذلك لا يضرّ باقتدائه»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، مناط و ملاک، علم اقتداکننده به جنابت یکی از آن دو نفری است که می‌خواهد به آنها اقتدا کند و جنابت مردد بین هر سه نفر است و علم آن دو نفر، ملاک نیست. پس اگر هر یک از دو نفر معتقد بود که خودش جنب نیست و آن فرد دیگر جنب است یا معتقد بود که هیچ کدام از آن دو جنب نیستند، لکن اقتدا کننده، به جنابت یکی از آن دو نفر علم داشت، برای عدم جواز اقتدا کفایت می‌کند و نمی‌تواند به آن دو نفر اقتدا کند، کما اینکه اگر اقتدا کننده علم اجمالی به جنابت یکی از آن دو نفر نداشته باشد، لکن آن دو نفر علم اجمالی داشته باشند که یک نفرشان جنب است، اقتدای به آن دو جایز است و علم آن دو نفر به جنابت خودشان، به این اقتدا ضرری نمی‌زند. پس ملاک برای جواز یا عدم جواز اقتدا، علم اقتدا کننده به جنابت یا عدم جنابت

۱. سید محمدکاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۸۱.

است که اگر به جنابت یکی از آن دو نفر علم اجمالی داشته باشد، نمی‌تواند اقتدا کند و اگر به جنابت یکی از آن دو نفر علم اجمالی نداشته باشد، می‌تواند اقتدا کند.

علت حکم مذکور، این است که علم اجمالی دو نفر دیگر، برای اقتدا کننده منجز تکلیف نیست، ولی اگر جنابت آن دو نفر دیگر، موضوع اثر شرعی و محل ابتلای اقتدا کننده باشد، اقتدا به آن دو نفر جایز نیست، هر چند که اقتدا کننده علم اجمالی به جنابت آن دو نفر دیگر نداشته باشد و خود آن دو نفر علم اجمالی داشته باشند که یکی از خودشان جنب است، مثل اجیر گرفتن برای نظافت مسجد که شخص می‌داند که یکی از دو تکلیف بر ذمه اوست، یعنی یا غسل بر او واجب است (اگر خودش در واقع جنب باشد) یا اجیر گرفتن شخص دیگر برای نظافت مسجد حرام است [اگر اجیر در واقع جنب باشد]. بنابراین، معیار و ملاک برای جواز اقتدا یا عدم جواز اقتدا، علم اقتدا کننده است و علم دو نفر دیگر، ملاک نیست، اما در فرضی که جنابت دو نفر دیگر، موضوع اثر شرعی و محل ابتلای اقتدا کننده باشد، اقتدا به آن دو نفر جایز نیست، هر چند که اقتدا کننده علم اجمالی به جنابت آن دو نفر دیگر نداشته باشد.

مسئله ۶۴۵: «إذا خرج المني بصورة الدم وجب الغسل أيضاً بعد العلم بكونه منياً»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، اگر منی به صورت خون از شخص خارج شود، بعد از اینکه شخص به منی بودن آن علم پیدا کرد، واجب است که غسل کند.

دلیل حکم مذکور در این مسئله، ان شاء الله، در جلسه آینده بیان خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمين»